

УДК 378.14

ПРОДАН Л. А.

м. Миколаїв

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

У статті йдеться про підвищення якості професійної підготовки вчителів початкових класів засобами краєзнавчого музею. Охарактеризовано основу успішної професійної діяльності. З'ясовано значення краєзнавчої роботи. Досліджено, який саме краєзнавчий матеріал доцільно використовувати для того, щоб розвивати в учнів критичне мислення, ініціативу та творчість. Адже лише знаючи матеріал і застосовуючи його в потрібному руслі, можна правильно побудувати свою роботу, тим самим – підвищувати свою професійну підготовку.

Ключові слова: творча діяльність, краєзнавчий матеріал, професійна підготовка, майбутній вчитель, дослідницька робота.

Постановка проблеми. Реформування системи освіти, що здійснюється нині в нашій державі, ставить своєю метою формування свідомого громадянина, патріота, професіонала з такими особистісними якостями і рисами характеру як турбота про благо народу, сприяння утвердженню Української держави, готовність відстоювати її незалежність.

Особлива роль у формуванні цих громадянських якостей в учнівській молоді відводиться вихованню історією, зокрема при вивченні історії рідного краю, яка виконує важливі науково-пізнавальні та виховні функції.

Мета такого виховання – сприяння розвитку творчих здібностей учнів. Музейна педагогічна система передбачає саме таку організацію навчально-виховного процесу, за якої учень – один із головних суб'єктів творчої діяльності. Вона визначає модель становлення творчої особистості як піраміду, в основі якої – гуманна людина з усією сукупністю творчих задатків, здібностей, мотивів.

З огляду на це, особливої актуальності набуває уміле використання вчителями в своїй роботі краєзнавчого матеріалу, застосування різноманітних форм і методів організації навчально-виховного процесу. Пріоритетна роль при цьому має належати таким активним, ґрунтованим на демократичних засадах методам, які б спрямовували учнів на самостійний пошук істини, сприяли формуванню у них критичного мислення, ініціативи і творчості.

Підготовка вчителя є важливою умовою не тільки ефективного використання ним матеріалів з історії рідного краю у навчально-

виховному процесі і залучення учнів до краєзнавчих пошуків, а й особистої його участі в науково-дослідній роботі. Виступаючи в ролі організатора краєзнавства в навчальному закладі, вчитель сам повинен володіти дослідницьким методом і методикою навчання учнів елементам дослідницької роботи. Він повинен знати: основні джерела з історії рідного краю, методи їх вивчення і використання в навчально-виховній роботі; основні проблеми сучасної історичної та інших соціально-гуманітарних наук; проблеми місцевої археології, етнографії, топоніміки; особливості учнівських досліджень з краєзнавчої тематики.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях приділяється належна увага професійній підготовці вчителів початкової школи, а саме: теоретичним та методологічним засадам підготовки майбутніх учителів початкової школи (К. Б. Авраменко, Ш. О. Амонашвілі, О. Г. Мороз, О. Я. Савченко, В. О. Сухомлинський); проблемам ступеневої освіти вчителів початкових класів (С. П. Власенко, М. М. Дарманський, Л. О. Хомич); проблемам формування дослідницьких і діагностичних умінь майбутніх учителів початкових класів (С. П. Балашова, Л. С. Коржова, О. М. Мельник), розвитку професійної активності вчителів початкових класів (О. І. Кіліченко, Л. А. Онищук).

Метою даної статті є висвітлення проблеми формування фахівців галузі початкової освіти за умов використання засобів краєзнавчого музею.

Виклад основного матеріалу. Даючи учням навички дослідницької роботи, активізую-

чи їх творчу діяльність, шкільні краєзнавчі музеї сприяють патріотичному вихованню підростаючого покоління.

Пам'ять – сила. Завдяки історичній пам'яті людина стає особистістю, народ – державою. Педагогічний колектив повинен завжди працювати над збереженням історичної пам'яті нашого народу, використовуючи засоби музейної педагогіки. Результатом кропіткої праці вчителів та учнів є створення у школі музеїв та музейних кімнат.

Діяльність музею сприяє залученню молодого покоління до вивчення та збереження історичної спадщини свого народу, патріотичному вихованню на прикладах подвигів старших поколінь у боротьбі з нацизмом і прагнення українського народу до волі і незалежності, увічненню бойових подвигів захисників Батьківщини та вшанування людей, які працювали в тилу в роки боротьби з нацизмом, удосконаленню пошукової та просвітницької роботи, сприяє підвищенню ролі родинного виховання, поглибленню духовної єдності поколінь [1, с. 3–6].

Зрослий інтерес до минулого, неоднозначні трактування багатьох його сторінок, в тому числі і місцевих, надають краєзнавчим аспектам формування історичної свідомості учнівської молоді, особливої актуальності і зобов'язують усіх, хто причетний до виховання молодого покоління, наполегливо шукати шляхи удосконалення усього комплексу цієї роботи.

Значення краєзнавчої роботи в школі не тільки в тому, що вона сприяє всебічному вивченню природно-економічних та соціально-історичних умов розвитку рідного краю, а й у тому, що дає вчителю можливість вивчити психолого-педагогічні особливості учнів, виявити їхні інтереси. участь у суспільно-корисній роботі, виконання індивідуальних завдань краєзнавчого змісту формує в школярів пізнавальний інтерес до краєзнавчих знань, а через них – і до історії [3, с. 3–5].

Краєзнавство в школі є одним із джерел виховання гідних громадян України, формування справжніх будівельників свого майбутнього. Воно допомагає дітям усвідомити нерозривний зв'язок, єдність історії свого села чи міста з історією та сьогоденням країни; відчувати причетність до них кожної людини,

кожної родини; визнати своїм найпершим обов'язком, честю стати гідним послідовником кращих традицій рідного краю. Через призму дослідження подій в окремих місцевостях краєзнавство сприяє глибокому і всебічному вивченню яскравої, але непростой історії нашої Батьківщини, осмисленню її ролі на тлі європейської і світової культури, прилученню підростаючого покоління до духовної та історичної скарбниці свого народу.

Таким чином, історичні події, факти, біографії видатних земляків розглядаються як призма, через яку можна найповніше відтворити картини життя людей певної епохи; урок перетворюється на спільне з учнями краєзнавче дослідження [5, с. 9–11].

На сучасному етапі розвиток вищої освіти підпорядковується законам суспільного розвитку, що вимагає постійного поповнення змісту освіти новітніми матеріалами, запровадження сучасних технологій навчання з високим рівнем розвитку вищої освіти у контексті тенденцій світових освітніх систем. Посилення вимог щодо професійної компетентності фахівців зумовлює підвищення якості їх підготовки, перегляд змісту навчання, запровадження ефективних педагогічних технологій, форм і методів навчання, введення у професійну освіту нових освітніх елементів – компетентностей, компетенцій і ключових кваліфікацій.

Професійна діяльність фахівця успішна тоді, коли він ще під час навчання у вищому навчальному закладі набуває досвіду практичної діяльності. Основу успішної професійної діяльності становлять: сукупність компетенцій, які передбачають оволодіння знаннями, вміннями та навичками в певній галузі діяльності, уміння застосовувати набуті знання та вміння для вирішення професійних завдань, готовність до аналізу проблемних ситуацій і пошуку шляхів їх вирішення, здатність працювати самостійно та в групі. Сформовані компетентності використовуються як у практичній діяльності за фахом, так і залежно від умов, обставин та видів виконуваної діяльності [2, с. 123].

У педагогіці та психології вищої школи неперервно досліджується професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкових класів як компетентного, здатного

до саморозвитку в умовах нової структури і змісту початкової освіти (Н. Бібік, О. Савченко); загальні принципи організації педагогічного процесу й основні напрями конструювання змісту психолого-педагогічної підготовки, що забезпечують формування вчителя-новатора, який перебуває у постійному пошуку ефективних і раціональних методів навчання і виховання (Л. Хомич); формування творчої особистості (Н. Кічук, С. Сисоєва); організація професійного самовиховання майбутніх учителів початкових класів (О. Кучерявий); формування етичної компетентності майбутніх учителів початкових класів (Л. Хоружа).

Сучасна професійна діяльність майбутнього вчителя початкових класів базується на його підготовці як високопрофесійного фахівця, який ознайомлений із сучасними світовими вимогами до навчально-виховного процесу школи першого ступеня, підготовлений до організації навчальної діяльності молодших школярів як педагогічної взаємодії, що спрямована на розвиток кожної особистості, її підготовку до розв'язання завдань життєвої творчості.

Готовність майбутнього вчителя до професійної діяльності трактується вченими як особистісне утворення, що забезпечує внутрішні мотиви діяльності, педагогічну самосвідомість, педагогічні здібності, знання, вміння та навички, здатність до інтегрування знань, професійно значущі якості особистості. Воно включає особистісну складову (педагогічну самосвідомість, інтерес до діяльності, потреба в ній, мотиви діяльності) та процесуальну (педагогічні здібності, знання про предмет і способи діяльності, навички й уміння, професійно значущі якості), мобілізує особистість на включення у професійну діяльність [6, с. 64–70].

Вимоги суспільства до суттєвого зростання предметної, методичної та наукової компетентності випускників ВНЗ, підготовки вчителя як високопрофесійного фахівця, спроможного до ефективної професійної діяльності, спричиняють появу необхідності розробки нових підходів, форм і методів здійснення процесу краєзнавчої підготовки майбутніх учителів початкових класів як складової їх професійної педагогічної освіти.

Професійно-педагогічна підготовка розглядається вченими (О. Хижна) як підготовка майбутнього вчителя до неперервного профе-

сійного розвитку, процес оволодіння знаннями, уміннями, навичками, способами дій у системі професійної освіти, необхідних для здійснення того або іншого виду професійної діяльності.

Будучи за своєю суттю культуротворчою, краєзнавча діяльність у різні періоди розвитку суспільства відображала та відображає певний рівень культури. Краєзнавча підготовка розглядається в даному контексті як важливий механізм культурної спадкоємності, форма збереження і розвитку культурного надбання нації і всього людства, фактор життєздатності молодого покоління, яке завтра визначатиме долю України, як важливий ресурс духовного відродження і стратегічний напрям державної політики і зумовлює її визначення як процес і результат педагогічно організованого становлення особистості студента як суб'єкта культури й освіти шляхом освоєння системи цих знань, цінностей, принципів комунікації та досвіду краєзнавчих практик [4, с. 14–16].

Мета підготовки студентів педагогічних факультетів до забезпечення краєзнавчої освіти учнів початкової школи полягає у формуванні готовності майбутніх фахівців до здійснення процесу краєзнавчого виховання молодших школярів, формуванні особистісних і суспільно значущих світоглядних якостей фахівців, індивідуального визначення у світі мистецьких цінностей, а також активізації процесів професійного вдосконалення на шляху краєзнавчої самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення особистості.

Реалізація зазначеної мети передбачає виконання комплексу завдань, серед яких виокремлюємо: формування цілісної системи краєзнавчих знань; формування ціннісних орієнтацій, краєзнавчих умінь і навичок, професійної самосвідомості, яка базуватиметься на основі опанування досвіду краєзнавчої діяльності майбутніх учителів, орієнтованої на забезпечення продуктивного входження в соціокультурну й освітню практику; відкритості до інновацій; формування досвіду культуротворчої діяльності; засвоєння суб'єктної природи культурних процесів як інструмента гуманізації стратегій професійної діяльності.

Висновки. З перших днів навчання у вищій школі студент – майбутній фахівець – має

усвідомити, що якісної професійної підготовки можна досягти лише за умови власної наполегливості у самовдосконаленні.

Таким чином, удосконалення краєзнавчої підготовки студентів у вищих навчальних закладах відбуватиметься шляхом оновлення змісту освітнього процесу за рахунок удосконалення традиційних курсів і розробки системи нових дисциплін, що забезпечують краєзнавчу спеціалізацію. Основними напрямками оновлення змісту є: освітня і культурна орієнтованість кожного курсу; професійно-педагогічна спрямованість дисциплін.

Перспектива подальших досліджень. Зважаючи на історичний досвід і сучасні дослідження, основною метою краєзнавчої роботи вчителя початкових класів загальноосвітньої школи необхідно вважати створення та роботу з краєзнавчим музеєм при закладі освіти, ово-

лодіння краєзнавчими знаннями учнів, усвідомлення ними їх духовної значущості.

Список використаних джерел

1. Жупанський Я. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства /Я. Жупанський // Краєзнавство. — 1994. — № 1—2. — С. 3—6.
2. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова : монографія /Л. В. Коваль. — Донецьк : Юго-Восток, 2009. — 375 с.
3. Мельниченко В. Формування історичної свідомості учнівської молоді / В. Мельниченко // Краєзнавець Черкащини. — 1992. — Вип. 3. — С. 3—5.
4. Назаренко С. Використання потенціалу музеїв у навчально-виховному процесі /С. Назаренко// Історія України. —2013. — № 1. — С. 14—16.
5. Перелигіна Л. Використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії та у виховній роботі / Л. Перелигіна//Історія та правознавство. — 2007. — № 35. — С. 9—11.
6. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / за ред. О. В. Овчарук. — К. : К.І.С., 2004. — С. 112.

PRODAN L. A.
Mykolain

IMPROVING PROFESSIONAL TRAINING FIELD OF INITIAL EDUCATION MEANS REGIONAL MUSEUM

The article concerns the improvement of primary school teachers' professional training quality by means of the regional museum. Characterized basis for the profession. It was shown the value of local history work. Investigated what kind of local history material should be used to develop pupils' critical thinking, initiative and creativity. Only knowing the material and applying it in the right direction, you can build your job properly, the same – to improve their training.

Keywords: creative work, local history material, professional training, future teacher, research work.

ПРОДАН Л. А.
г. Николаев

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ОТРАСЛИ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ СРЕДСТВАМИ КРАЕВЕДЧЕСКОГО МУЗЕЯ

В статье речь идет о повышении качества профессиональной подготовки учителей начальных классов средствами краеведческого музея. Охарактеризована основа успешной профессиональной деятельности. Выяснено значение краеведческой работы. Исследовано, какой именно краеведческий материал целесообразно использовать для того, чтобы развивать у учащихся критическое мышление, инициативу и творчество. Ведь только зная материал и применяя его в нужном русле, можно правильно построить свою работу, тем самым - повышать свою профессиональную подготовку.

Ключевые слова: творческая деятельность, краеведческий материал, профессиональная подготовка, будущий учитель, исследовательская работа.

Стаття надійшла до редколегії 23.04.2014